

UPPDRAG GRANSKNING FRIADES – MORGONSTUDION FÄLLEDES

Vid Granskningsnämnden senaste möte togs två SVT-ärenden upp. Uppdrag granskning friades helt för granskningen i programmet "Arlagården". Även ett Aktuellt-inslag om granskningen friades i samma beslut. Morgonstudion fälldes för otillbörligt gynnande efter att ha visa en skylt med en omotiverad kommersiell logotyp.

UPPDRAG GRANSKNING OM ARLAGÅRDEN – FRIAT PÅ ALLA PUNKTER

FRIAT: Uppdrag granskning – Arlagården och Aktuellt, SVT 1 och SVT2, 2020-01-29, program och inslag om Arla och en mjölkgård; fråga om opartiskhet, saklighet och respekt för privatlivet. Dnr. 20/00391.

Programmet handlade om mejeriföretaget Arla och en mjölkgård som levererade mjölk till företaget. Det beskrevs att Arla Foods är ett av världens största mejerier som i sin marknadsföring framför allt lyfter fram en hållbar djurhållning med välmående mjölkkor. Redaktionen hade fått tillgång till filmer, bilder och vittnesmål som rörde en Arla-gård som visade en annan verklighet. I programmet visades bilder och filmsekvenser från gården med magra, smutsiga, skadade och döda kor. Det framgick att det var en stor gård med många djur och en stor mjölkproduktion och att den hade varit föremål för allvarlig kritik under en längre tid. I inslaget granskades hur kontrollsystemen fungerar när allvarlig kritik om missförhållanden framkommer. I det aktuella fallet gällde det både de områden som låg hos Länsstyrelsen, kommunen och Arla och även hos det företag som hade det primära ansvaret för hur gården drevs och att regler efterföljdes.

Gårdens namn nämndes inte i programmet, men exteriör- och flygbilder av gården visades. Gårdens ägare/företagaren, NN, nämndes inte heller vid namn och det framkom att han bodde tio mil från gården och sällan var på plats. Det beskrevs att ett stort antal bybor hade skrivit protestlistor mot hur företagaren skött gården samt att Länsstyrelsen sedan år 2010 hanterat 38 anmälningar mot gården och företagaren. I programmet uttalade sig bland annat flera före detta anställda på gården, enhetschefen för Länsstyrelsen i Gävleborg, en representant för LRF, en miljö- och hälsoskyddschef på Norrhälsinge miljökontor och en åklagare. Bilderna på djuren på gården visades för en pensionerad lantbruks- och länsveterinär, en handläggare på Nationellt centrum för djurvälstånd på Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, och för en docent i veterinärmedicin på SLU och kommenterades av dessa.

I slutet av programmet beskrevs redaktionens kontakter med Arla. Bland annat att Arla först krävt att få veta vem som filmat det aktuella materialet. Sedan hade Arla sagt att de inte kunde diskutera materialet eftersom de inte visste vilken gård det kom ifrån och att man inte ville diskutera en enskild individ. Efter 14 dagars betänketid tackade Arla till sist helt nej till att medverka. Det redovisades ett mejl från Arla om att de *"tidigare tillfälligt stängt av mjölkleveransen från just den här gården. Och att man i dagarna gjort en revision som inte visade på några allvarliga brister."*

Av programmet framgick att företagaren kontaktats ett flertal gånger men att han avböjt medverkan. Det redovisades ett mejl som skickat till redaktionen där han skrivit att han ansökt om rekonstruktion av sitt företag och att tingsrätten hade beslutat om detta eftersom han inte kunnat betala sina skulder.

Programmet anmäldes av 18 personer som framför allt vände sig mot att bilder med magra och smutsiga djur inifrån bondgården visades vilket de ansåg innebar att programmet var partiskt. En del anmälare ansåg även att bilderna inte kom från den aktuella gården eller att de var manipulerade. En av anmälarna var den företagare som drev mjölkgården som granskades i inslaget. Företagaren ansåg i första hand att det har gått att identifiera honom genom publiceringen och att inslaget

därmed stred mot kravet på respekt för enskilds privatliv. Företagaren ansåg även att uppgifter som framförts i programmet var felaktiga.

SVT fick yttra sig och framhöll redaktionens omfattande research, information och uppgifter från en rad källor och offentliga uppgifter från myndigheter i sitt yttrande och i tilläggsyttrande. SVT ansåg att granskningen hade ett stort allmänt intresse och väl låg i linje med SVT:s granskningskyldighet. Företagaren granskades inte som enskild person. Gården drevs som företag med en omsättning på 10-tals miljoner kronor per år, i huvudsak med anställd personal och gården mottog ett EU-bidrag på över 2 miljoner per år. Företagaren kunde rimligen anses ansvarig för verksamheten och var vid sändningstillfället ensam ägare till såväl fastighet, maskinpark och djur. Att företagaren ansökte om rekonstruktion visade också på en avsikt att kunna fortsätta driva företaget.

SVT framhöll även att de bilder som visades i inslaget hade granskats noggrant av redaktionen före sändning både vad gällde materialets trovärdighet och på vilken plats det var inhämtat. Vidare att redaktionen bedömt att det var avgörande att visa bilderna för att kunna se och förstå omfattningen av situationen.

Granskningsnämnden friade programmet på samtliga punkter och gjorde följande bedömning:

Opartiskhet och saklighet

Utgångspunkt

Uppdrag granskning – Arlagården hade en kritisk infallsvinkel och undersökte bland annat kontrollsystemet när indikationer om missförhållanden på mjölkgårdar uppdragas. En sådan utgångspunkt ligger i linje med SVT:s uppdrag att stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt att granska bland annat myndigheter och företag och strider inte mot kravet på opartiskhet. Vidare framgår det av SVT:s yttrande att NN gavs möjligheter att inför sändning kommentera den kritik som riktades mot honom. Granskningsnämnden, som noterar att NN:s inställning till kritiken redovisades i programmet, anser att SVT gett NN den möjlighet att komma till tals som rimligen kan krävas. Programmet strider därför inte heller mot kravet på opartiskhet i denna del.

Tillfälligt medverkande I programmet medverkade en pensionerad lantbruks- och länsveterinär, en handläggare på Nationellt centrum för djurvälstånd samt en docent i veterinärmedicin vilka intervjuades i egenskap av tillfälligt medverkande experter. Mot bakgrund av att kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre på sådana tillfälligt medverkande än på företrädare för SVT anser nämnden inte att deras uttalanden innebar en överträdelse av dessa krav.

Saklighet

NN för fram saklighetsinvändningar gällande bland annat anmälningar till Länsstyrelsen och föreläggande om vite rörande den aktuella gården. Delar av NN:s kritik är riktad mot argument och påståenden som SVT fört fram i bolagets yttranden i ärendet. Nämndens bedömning begränsas till de förhållanden som skildrades i programmet och de uppgifter som lämnades där. Nämnden anser att SVT genom bolagets yttranden visat grund för framställningen i programmet.

Respekt för privatlivet

NN var till viss del anonymiserad i programmet genom att SVT inte nämnde honom vid namn, hade förvrängt hans röst samt blurrat hans ansikte. Anmälaren gick trots detta att identifiera genom att den mjölkgård han ägde visades i bild ett flertal gånger i programmet samt genom att det nämndes vilket landskap gården låg i. NN framställdes som klandervärd genom de uppgifter som lämnades om honom. Mot bakgrund av att uppgifterna var direkt kopplade till NN:s företagsverksamhet och yrkesutövning anser nämnden inte att programmet strider mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

Granskningsnämnden friade också ett inslag i **Aktuellt, SVT1, 2020-01-29**, som handlade om Uppdrag granskning – Arlagården och som SVT inte behövt yttra sig över. I inslaget visades inledningsvis sekvenser ur Uppdrag granskning varpå programledaren bland annat sade följande: *Vi har även bett Arla att komma hit i kväll, men Arla har tackat nej men de skriver i ett mejl att det absolut inte ska se ut så här, men citat: "vi kan inte i media uttala oss om en enskild bonde. Så vi avböjer intervju."* Därefter intervjuades enhetschefen på Länsstyrelsen om innehållet i Uppdrag granskning – Arlagården. En anmälare har anfört att det sagts i inslaget att LRF inte velat kommentera programmet.

Nämnden konstaterar i sitt beslut att inslaget inte innehöll någon sekvens där det uppgavs att LRF inte ville kommentera programmet. Däremot sade programledaren att Arla tackat nej till en intervju. Nämnden anser mot bakgrund av anmälares invändning att inslaget inte strider mot de bestämmelser som gäller för SVT:s sändningsverksamhet.

LOGOTYP I STILLBILD VAR OTILLBÖRLIGT GYNNANDE

FÄLLT: Morgonstudion, SVT1, 2020-07-20, inslag där ett bilmärkes logotyp visades i bild; fråga om otillbörligt gynnannde. Dnr. 20/02936.

Inslaget var ett i huvudsak bildsatt telegram som handlade om att Centrala studiestödsnämnden (CSN) får i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på hur ansökningsprocessen för körkortslån ska förenklas. Nyheten var bildsatt med genrebilder som hade koppling till bilkörning, körkort och CSN. Under inslaget visades en skylt i nedre delen av bilden med texten: "KÖRKORT Regeringen vill se över ansökningsprocess. Färre ansöker om körkortslån." Till höger om texten fanns en stillbild som visade två händer varav den ena höll i papper och den andra rörde vid en skylt med texten "Övningskör" som satt på en bil. Under övningskörningsskylten syntes bilmärkets (VW) logotyp. Stillbilden exponerades i ca 35 sekunder (kl. 7.00), 33 sekunder (kl. 7.30) och 44 sekunder (kl. 8.00).

Anmälares ställde sig frågande till vad bilmärket hade med den i inslagen presenterade nyheten att göra och ansåg att det var "otillbörlig reklam".

SVT skrev i sitt yttrande att stillbilden som fanns för att ge stöd till det bildsatta telegrammet till största delen bestod av den välkända gröna skylten med texten "Övningskör", fastsatt på baksidan av en bil. Att en bild valdes där också logotypen för bilmärket exponerades var ett misstag som SVT beklagade. SVT skrev vidare att även om publiceringen var ett misstag så var logotypen som exponerades liten, den var placerad i utkanten av bilden och det förekom inte någon särskild fokusering på den.

Granskningsnämnden konstaterade att bilmärkets logotyp syntes tydligt på den infogade stillbilden under hela inslagen. Genom denna långvariga exponering uppkom ett gynnannde av bilmärket. Gynnandet var inte motiverat av något informations- eller underhållningsintresse. Inslagen strider därför mot bestämmelsen om otillbörligt gynnannde av kommersiella intressen.

Granskningsnämnden beslutar att ansöka hos förvaltningsrätten om att SVT ska påföras en särskild avgift och nämnden anser att överträdelsen motiverar en avgift om 50 000 kr.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!